

Универзитет у Београду
Факултет политичких наука

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ПОЛИТИЧКИХ НАУКА У БЕОГРАДУ

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука од 2. јула 2015. године, формирана је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације Мр Динка Грухоњића: „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“ у саставу: проф. др Дубравка Валић Недељковић, редовна професорка Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду, проф. др Добривоје Станојевић, редовни професор Факултета политичких наука, Универзитета у Београду и проф. др Раде Вељановски, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, ментор. Комисија је прегледала рад и подноси Наставно-научном већу следећи

Реферат

о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат мр Динко Грухоњић рођен је је 15. септембра 1970. године у Бањалуци, Босна и Херцеговина, где је завршио основну и средњу школу. Завршио је Филозофски факултет, универзитета у Новом Саду, где је дипломирао на Одсеку за југословенске књижевности и српскохрватски језик, 1996. године. Постдипломске студије завршио је на истом факултету, на Одсеку за српски језик и лингвистику, одбранивши рад „Дискурс агенцијске вести“, чиме је стекао звање магистра лингвистике.

Од 1997. године, Грухоњић ради као новинар и шеф дописништва Новинске агенције Бета из Новог Сада. Од 1997. до 1999. године, био је одговорни уредник недељника „Независни“, а наредне две године и дописник Радија Слободна Европа и Радија Дојче Веле. Више година радио је као дописник магазина „Нови прелом“ из Бањалуке и Радио телевизије Црне Горе. Од 2005. године ради на Филозофском факултету Новосадског универзитета, најпре као хонорарни сарадник, затим стручни сарадник и наставник вештина. На Одсеку за медијске студије, овог факултета, као наставник вештина држи предавања из предмета: Агенцијско новинарство, Менаџмент медија, Интернетско новинарство, Новинарство у штампаним медијима, Новинарство и политика, Извештавање о другом. Динко Грухоњић је председник Независног друштва новинара Војводине и активиста више невладиних организација у земљи и региону.

Кандидат је аутор две монографије и више од 20 научних, теоријских и стручних радова који су објављени у домаћим и страним часописима и зборницима. Од релевантних теоријских радова посебно се издвајају:

- Грухоњић, Д. *Дискурс агенцијског новинарства*, 2011, Филозофски факултет, Нови Сад (монографија)

- Gruhonjić, D. (2004), *Freedom of information and access of information in Southeastern Europe - Experiences from practical daily work*, The 3rd Frankfurt Days on Media Law, 21/22. 10. 2004, European university Viadrina, Frankfurt/or, www.presserecht.de

- Gruhonjić, D. (2004), *Implementing freedom of information: The role of Media Trade Unions and their possibilities of taking influence*, The 3rd Frankfurt Days on Media Law, 21/22. 10. 2004, European university Viadrina, Frankfurt/or, www.presserecht.de

- Gruhonjić, D. (2005), *Vivisect, Documents on Ron Haviv's Exhibition Blood and Honey in Novi Sad*, Seminar War Crimes, Genocide and Memories, Dubrovnik, www.war-crimes-genocide-memories.org

- Gruhonjić, D, Kleut, J. (2012), *Hidden political persuasion in Serbian mass media*, Zbornik radova Masmédia a marketing: nová autenticita mediálneho priestor, Bratislava: 153-159

- Грухоњић, Д. (2005), *Утицај масовних медија у региону*, Зборник радова, Новосадска новинарска школа, Нови Сад

- Грухоњић, Д. (2006), *Грађани и јавни сервис*, Зборник радова Новосадске новинарске школе, Нови Сад

- Грухоњић, Д. (2007), *Теме од јавног интереса и предизборне кампање*, Зборник радова Новосадске новинарске школе
- Грухоњић, Д. (2008), *Новинарство између права и политике*, Зборник радова новинарство између права и политике, Правни факултет, Нови Сад
- Грухоњић, Д. (2008), *Медији у Војводини: од лажног мултикултурализма ка интеркултурализму*, Зборник текстова, Новосадска новинарска школа, Нови Сад
- Грухоњић, Д. (2009), *Слобода медија у Србији – Законски оквир и примена медијских закона*, Зборник реферата и излагања са стручног скупа „Владавина права – одговорност и контрола власти”, Konrad Adenauer Stiftung, Београд.
- Грухоњић, Д. (2009), *Извештавање листова Политика и Вјесник о годишњици операције Олуја, у августу 2009*, Зборник радова Хрватско-српски односи: политичка сарадња и националне мањине, Сремска Каменица
- Грухоњић, Д. (2009), *Медији и интеркултуралност*, Зборник радова са симпозијума Словачко новнарство у Војводини, Национални савет Словака/Асоцијација словачких новинара, Нови Сад
- Грухоњић, Д. (2012), *Анонимни коментари на интернету - за и против : студија случаја: Роми и "Мекдоналдс"*. Зборник радова Дигиталне медијске технологије и друштвено-образовне промене 2. Филозофски факултет. Нови Сад: 91-100.
- Грухоњић, Д. (2014), *Медијска манипулација контекстом: феномен изостављеног и/или пристрасног бекграунда*, часопис Интеркултуралност, бр. 7, март 2014, Завод за културу Војводине, Нови Сад - М52
- Грухоњић, Д. (2014), *Нови медији, циклон вести и релевантност новинарске професије*, часопис Интеркултуралност, бр. 8, октобар 2014, Завод за културу Војводине, Нови Сад - М52
- Грухоњић, Д. (2014), *Journalism and anti-journalism*, Book of Abstracts from Eight International Interdisciplinary Symposium Encounter of Cultures, Нови Сад, Филозофски факултет: 46
- Грухоњић, Д, Драшковић, Б. (2015) *Власничка трансформација и дигитализација локалних медија у Србији – чињенице, страхови и очекивања*, Зборник сажетака радова са Међународне конференција „Мостови медијског образовања“, Филозофски факултет, Нови Сад
- Грухоњић, Д. (2015), *Регионализација као политичко-медијска фарса*, Зборник текстова Социо-културни аспекти регионализације Србије (у контексту евроинтеграција), СИНК, Нови Сад

- Грухоњић, Д. (2015), *Јавни радијски сервис и јавни интерес*, Упознајте боље РТВ, Нови Сад: 58-60.

- Ко-уредник Зборника сажетака радова „Улога медија у нормализацији односа на западном Балкану“, Филозофски факултет. Центар за истраживање религије, политике и друштва, Нови Сад, 2013.

- Ко-уредник Зборника радова „Улога медија у нормализацији односа на западном Балкану“, Филозофски факултет. Центар за истраживање религије, политике и друштва, Нови Сад, 2014.

- Ко-уредник електронског Зборника радова „Улога медија у нормализацији односа на западном Балкану“, Филозофски факултет. Центар за истраживање религије, политике и друштва, Нови Сад, 2015.

Кандидат Динко Грухоњић, определио се за тему „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“. Тема је обрађена у докторској дисертацији која има 282 странице, фонта 12, са уводним делом у коме је резиме на српском и на енглеском језику и са обавезним саставним деловима према Упутству за формирање репозиторијума докторских дисертација. Рад је подељен у осам поглавља, после којих следи списак коришћене литературе и осталих извора. Кандидат је користио 127 јединица литературе, 53 интернет извора и 7 докумената.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања у овој докторској дисертацији је однос новинарских жанрова који су били у употреби на традиционалном радију од његовог настанка до појаве интернета и жанрова који су у употреби на радију који користи интернет платформу. Кандидат истражује корелацију облика новинарских израза насталих у периоду пре најновије технолошке револуције и у савремено доба када се под утицајем примене нових технологија у обради и дистрибуцији медијских садржаја мења њихов облик, а често и значење. Део предмета истраживања је и покушај одговора на питање у којој мери је радио на интернету уопште радио и да ли је потребна редефиниција овог појма и појма медија уопште. У том смислу кандидат истражује и положај радија у контексту

савременог медијског бизниса и технолошке револуције, посматрајући могући бизнис модел, односно могућности опстанка радија на савременом медијском тржишту и у новом медијском окружењу. У раду се проблематизује аспект утицаја интернета на радио у смислу да ли нова технолошка могућност доприноси подизању квалитета радијског програма и посебно да ли поспешује остваривање јавног интереса.

Циљ истраживања је утврђивање статуса новог радија који користи интернет платформу, пре свега из угла опстанка или модификације стандардних новинарских жанрова. Кандидат истражује који су се облици новинарског израза, познати са традиционалног радија, задржали у интернет верзији радија, који су претрпели промене и какве промене, уочава настанак нових, хибридних жанрова, све са циљем могуће нове класификације радијских жанрова.

Избор теме, обављено истраживање и анализа имају полазиште у идеји која је у потпуности оригинална, која до сада није у довољној мери теоријски обрађивана, па стога представља значајан допринос научној мисли. У свом истраживању кандидат полази од емпиријских чињеница, стварајући добар основ за унапређивање теорије медија и новинарства и новинарске праксе у радију као електронском медију. Примењивост налаза и закључака у пракси је веома видљива, тако да ће овај рад значити озбиљан допреинос делатности медија.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Прва хипотеза у овом раду гласи *„већ дуже времена, а нарочито од почетка експанзије интернета, на делу је преобликовање новинарских жанрова“*. Кандидат овај процес посматра као последицу информатичке револуције која до трансформације новинарских жанрова доводи у новинарству уопште, дакле и у другим медијима, а не само на радију. По својој технологији, брзини и свеprisутности, радио брже прихвата нове технолошке могућности и лакше се прилагођава новим изазовима и потребама.

Друга хипотеза *„поједини сложенији и типични радиски жанрови, сем у ретким случајевима, на путу су да потпуно нестану и на самом традиционалном радију“*, представља страновиште које које увиђа све присутнију жанровску редукцију на радију.

Према трећој хипотези „јављају се нови, хибридни жанрови, чији је циљ непосредна комуникација са слушаоцима па и са читаоцима радијских интернетских станица“. Ова хипотеза коинцидира са природом интернета која у највећој мери омогућава партиципационост публике у сфери јавног комуницирања.

Четврта хипотеза „интернет и радио у интеракцији производе нову врсту подмедија, која не доводи нужно до раста квалитета радијског програма“. Ова хипотеза има полазиште у феномену да радио у новом технолошком формату, сем технолошких промена, често не доноси ништа ново и квалитетније у погледу садржаја.

Следећа хипотеза произилази из претходне и гласи „уочава се пад квалитета информативних програма на радију, који уступају место музичким програмима и различитим врстама забавних, говорних (talk-show) емисија“. Ова хипотеза претпооставља, поред жанровске и програмску редукацију, односно редукацију садржаја.

Шеста хипотеза гласи „конвергенција је процес који може да подстакне будућност радија, како за подизање квалитета програма, тако и у погледу обезбеђивања зараде“. Ова хипотеза уочава развојне могућности радија на новој платформи, које нису диоволјно искоришћене.

Седма хипотеза „интернетски портал јесте додатна вредност за радио станицу“, отвара питање паралелног и конвергентног медијског деловања коришћењем истог, али и допуњеног садржаја.

Осма хипотеза каже „погрешна је претпоставка да само јавни радијски сервис треба да се бави задовољавањем јавног интереса, већ то могу да чине и комерцијалне радијске станице, које програм чине доступним на свим платформама“. Ова хипотеза има полазиште у схватњима власника медија који пренебрегавају потребу остваривања јавног интереса поводећи се искључиво логиком профита.

Кандидат је својим истраживањем и научном анализом, успео да докаже све хипотезе. Аргументи и налази истраживања научно су потврдили хипотетичке претпоставке, што је документовано кроз дисертацију и садржано у Закључцима.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“, има осам поглавља.

Прво поглавље *Увод* објашњава актуелност проблема, предмет и циљ дисертације, наводи и образлаже хипотезе. Кандидат саопштава шта се и са којим циљем истражује, наглашавајући потребу теоријског приступа феномену који је савремен и у сталном развоју. У овом делу дат је и методолошки оквир истраживања са наведеним методама и корпусом истраживања.

Друго поглавље *Радио кроз историју* подсећа на генезу развоја радија као првог електронског медија и објашњава његову комуникациону и демократску вредност. Обухваћени су подаци о развоју радија и објашњен његов однос према штампи и другим медијима. Приказан је и настанак и развој радија на нашим просторима, у Србији и некадашњој Југославији. Део поглавља посвећен је савременом радију, а део кризи овог медија после настанка телевизије.

Треће поглавље *Радио на интернету*, посвећено је, као што сам наслов каже, ширењу доступности радио програма на новој платформи. У овом поглављу кандидат проблематизује неколико важних појмова, пре свега сам интернет. Да ли је то нови медиј или само платформа, указујући на разлику између технолошких и програмских аспеката. Такође анализира се фаза развоја интернет радија као могућа криза радија, а детаљно су саопштене специфичности интернет радија. Кандидат објашњава подкастинг као облик партиципативне културе, а такође садржај портала, стриминг и линковање, односно повезивање. Овде се наговештава и анализа хибридиних жанрова, о чему се у наредним деловима рада више говори. Треће поглавље садржи и подпоглавља која говоре о будућности радија и новим медијима са којима коинцидира криза новинарства.

Четврто поглавље *Новинарство и јавни интерес* теоријски третира једну од кључних тема новинарства и јавног комуницирања уопште. Структурно овај део рада успоставља четири релације према јавном интересу као најважнијем исходишту деловања професионалних комуникатора. Кандидат објашњава однос јавног сервиса, комерцијалног радија, профита и нових медија према јавном интересу. Овај важан део анализе истражује и објашњава све подстицаје који доприносе остваривању делотворне јавне комуникације

као једне од детерминанти савременог грађанства, али и уочава и упозорава на појаве које тај процес угрожавају, с једне стране стихијно и неорганизовано, али са друге, свесно, промишљено и из уских партикуларних интереса.

У петом поглављу *Новинарски жанрови*, кандидат, најпре, објашњава појединачно све новинарске жанрове карактеристичне за традиционални радио. Сви облици новинарског израза представљени су као форме рада новинара, као професионалних комуникатора, које су и данас у употреби, без обзира на смањену учесталост појединих, поготово сложенијих, жанрова. Ово поглавље садржи и упоредни приказ жанрова на традиционалном радију и радију на интернету и тиме представља фокус целокупног истраживања, односно докторске дисертације. Темељно су истражене, анализирани и објашњене све промене које се са жанровима дешавају у процесу преласка радија са статуса електронског медија чији се садржаји емитују кроз етар путем електромагнетних фреквенција на дистрибуцију садржаја путем интернет мреже. Садржаји се и даље дистрибуирају у свом аудио облику и тиме задржавају радијски облик у коме је звук најважније изражајно средство, али сада попримају и текстуалне и видео додатке, који их удаљавају од радија ка мултимедију. Кандидат у тим процесима уочава нове, хибридне жанрове којих на старијим радио програмима нема, а који настају због нових могућности које пружа интернет, односно дигитална технологија. У том смислу се утврђује најважнији однос новинарских жанрова на традиционалном радију и његовом новом облику на интернету, што је сама суштина теме, односно предмета истраживања.

Шесто поглавље носи наслов *Однос агенцијског новинарства и радија*. Овај део има своју логику у чињеници да савремени радио, поготово комерцијални, локални, форматизирани, у великој мери користи новинарске производе агенцијског новинарства. Агенцијске вести у многим радио станицама, како онима чији су садржаји доступни кроз етар, тако и интернет радио програмима, често постају једини извор актуелних информација и једини садржај информативних сервиса.

Седмо поглавље *Анализа програма радио станица*, представља део дисертације у коме су приказани подаци емпиријског истраживања појединих радио програма у Србији. Кандидат је формирао истраживачки корпус којим је обухваћено седам радијских програма: Радио Нови Сад 1 (покрајински јавни сервис Војводине); Радио Београд 1 (републички јавни сервис Србије); Радио Б92; Радио С; Радио Индекс; Радио 021 и НОФМ

радио. Избор станица је методолошки релевантан јер су обухваћене две радио станице јавних сервиса, три комерцијалне радио станице са националним покривањем, једна комерцијална станица са покрајинским покривањем и један интернет радио програм. У сваком од радијских програма кандидат је посматрао структуру жанрова, однос жанрова на класичном радију и радију на интернету и програмску структуру. Свака појединачна анализа поменутих радијских програма садржи и општа запажања о програму. Овај део дисертације садржи 14 табела и 14 графикона који дају преглед жанрова на појединим радио програмима. Уз компарацију саме жанровске структуре, кандидат упоређује програме по садржају и уређивачкој концепцији, констатујући истовремено и да сви посматрани програми имају недовољну интеракцију са аудиторијумом, што је посебно проблематично када су у питању радио програми јавних сервиса.

Иза ових делова, на крају дисертације је осмо поглавље, *Закључак* у коме су синтетизовани налази истраживања. Кандидат посебно наглашава онај део резултата истраживања који говоре о одумирању класичних и стварању нових жанрова на радију у процесу трансформације овог медија из традиционалног у интернет радио. У овом делу је још једном показано да су хипотезе са почетка истраживања потврђене. Према емпиријском истраживању потврђено је да комплекс промена обухвата феномен савременог радија у целини и традиционалног и оног на интернету, али су жанровске промене веће и видљивије у радио програмима на дигиталној платформи. При томе кандидат разложно закључује да се све промене у савременом радију, па и жанровске, треба, када је у питању интернет платформа, да посматрају у два подоблика: као радио на интернету и интернетски радио, јер се у првом случају ради о традиционалном радију који свој неизмењени програм дистрибуира и путем интернета, а у другом, ради се о посебном медију који нема терестријално емитовање и који целину програма прилагођава интернету.

После *Закључка*, кандидат је навео 127 јединица литературе, 53 интернет извора и 7 докумената.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Дисертација Динка Грухоњића, „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“, представља оригинални научни рад који даје велики допринос науци, пре свега дисциплинама: теорија и техника новинарства, радио новинарство, теорија жанрова, медијска култура, социологија медија. Тај допринос огледа се у налазима и закључцима који објашњавају све специфичности једног медија који се у новој технолошкој револуцији преображава из своје вишедеценијске, традиционалне форме, у медиј прилагођен новим платформама и који на тај начин иде у сусрет конвергенцији и мултимедију као медију будућности.

Највећи допринос овог рада је у области теорије радија као специфичног електронског медија, јер се кандидат бавио суштинским питањем форми новинарског изражавања, што је у непосредној вези са садржајем и структуром програма. Посматрајући и анализирајући једну појаву у развоју, недавно започету, а још недовршену, кандидат је теоријски проблематизовао многе аспекте могућег епилога развоја радија, али и медија уопште. Указујући на жанровску редукцију, односно одустајање од сложенијих новинарских форми и истраживачког новинарства, кандидат говори и о занемаривању тема које овакву сложенију обраду захтевају. Ради се о најважнијим друштвеним темама о догађајима и процесима који су значајни за укупан друштвени живот. Тиме се брзина, динамичност, потреба за објављивањем што више информација у што краћем облику, али и настојање власника медија да се самање трошкови продукције, негативно одражава на садржај јер сем елементарног информисања и површне интерперетације, нема дубљег понирања у суштину проблема. Тако жанровска редукција производи тематску редукцију, а то је питање које значајем надилази само проблематику медија и из уже теоријске области залази у најшира теоријска поимања друштва. Кандидат, дакле, критички посматра предмет свога истраживања указујући на добре, али и потенцијално лоше стране анализираних појава. У том смислу кандидат отвара дилему да ли је интернет, као децентрализована структура, платформа на којој новинарство може да нађе уточиште? Подржавајући тезу да је интернет велики простор слободе, кандидат упозорава да је у комуникацијском смислу пре свега важно оно што заиста допире до публике.

Посебан допринос теорији и пракси радија, као медија, остварен у овом раду је пре свега у томе што је кандидат уочио конкретне измене у новинарским жанровима и што је објаснио фoсму и структуру једног броја нових, хибридниx жанрова који до скоро нису постојали.

6. Закључак

Докторска дисертација Динка Грухоњића „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“, доследно прати идеју, структуру и хипотезе назначене у одобреној пријави. По свом теоријском приступу као и истраживачком и аналитичком поступку и темељној аргументацији, дисертација представља оригинално научно дело, посебно јер поједини аспекти теме до сада уопште нису теоријски истраживани. Аутор је показао да поред великог практичног искуства на основу дугогодишњег рада у медијима, има и висок степен способности за теоријски рад и самосталну анализу феномена у медијској области. Посебан значај ове дисертације је у томе што она попуњава велику празнину у теорији жанрова, посебно радијских и објашњава веома значајне промене које у процесима јавног комуницирања настају под утицајем технолошких промена. За овај рад се може констатовати да ће он бити једно од првих, обимних, свестраних истраживања овог феномена у свим његовим слојевима и да ће помоћи будућим истраживачима који се интересују за ову проблематику. Дисертација поред теоријског има и практичан значај, јер може да помогне практичарима радио новинарства да боље разумеју нове изазове и да се процесу промена прилагоде на најцелисходнији начин.

Дисертација је написана јасним стилем, логичне структуре, са одговарајућим следом тематских поглавља и представља добру теоријску целину. Кандидат је користио велики број релевантних извора, како научних монографија и радова, тако и интернет извора и једног броја међународних и националних докумената, који се односе на медијску сферу у целини.

На основу увида у дисертацију и свега наведеног, комисија сматра да су се стекли услови за јавну одбрану докторске дисертације Динка Грухоњића „Однос новинарских жанрова на традиционалном радију и радију на интернету“ и предлаже Наставно-научном већу Факултета политичких наука, Универзитета у Београду, да усвоји овај реферат и омогући кандидату јавну одбрану рада.

Београд, 21. 09. 2015.

Комисија:

Проф. др Дубравка Валић Недељковић

Проф. др Добривоје Станојевић

Проф. др Раде Вељановски
